

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**In Vaticinia Isaiae, Prophetæ Clarissimi, Paraphrasis,
Heroico carmine conscripta**

Carpenteius, Joannes

Antverpiæ, 1588

Cap. 28.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68688)

113

VATICINIORVM ISAIÆ
LIBER TERTIVS.

M VSA Hebraea gradum iam siste, pedemque
citatum
Huc tandem refer, unde prius digressa
fueris,

Iamque tuos repete, & propioribus occine sacris
Fata sua: ac primum, (nec longè tempus abesse
Auguror, aut mea me falsum presagia ludunt)
Effraides tribubus denis regnoque tumentes,
Qua fas quaque nefas domui Davidis adempto,
Vinosi Effraides, contemptoresque sacrorum,
Olim ut digna suis expendent præmia factis.
Tum cane quot clades, quot funera digna sequentur
Beniamino Iudaque satos, sua relinquere regna
Ausuros, Nilumque sequi, Inachiæque iuuenca,
Cornigeroque Deum verum mutare Serapi,
Multaque præterea, quæ cælo Spiritus alto
Dictabit, casto tibi carmine saepe vocandus.

Cap. 28.
Huius scissio-
nis propheta-
m habes
Reg. 3. cap. 12.
in diuisione
pallij Abiaz
propheta.

Va tibi, qui capiti in fausto diadema superbum
Ausus es Effraida infelix imponere, regnum &
Creuisti vetus, & partes bis quinque tulisti.
Ebrie victæ mero Effraida, spes pascis inanes,
Si stabile hoc sceptrum, si maiestatis honorem
Perpetuum tibi promittis, generique tuorum.
Nam licet & pinguis tibi cesserit ora, tuique
Montesque vallésque oleo, vinoque, bonaque
Fruge fluant, & tota genu Samaritica flexo
Plus quam diuinos regio concedat honores:
Hoc decus, hæc ingens, atque inuidiosa beatis
Gloria calitibus, flos ut contusis aratro,
Corruet, haud unquam caput erectura superbum.

Dicit Hiero-
nymus legit,
Fortis & vali-
dus Domini:
ut intelliga-
tur per vali-
dum & forte
Domini, rex
Assyriorum.
Nos sumus
ita interpre-
tati.

En tibi, cum minimè reris, cum tuta putabis
Omnia, longinquis Deus hostem excubit ob oris:
Densior ille tuos hiberna grandine campos,
Seuus inundabit, victorque per intima regni
Passim discurrens, bellum circumferet atrox,
Turbinis in morem nunc huc nunc feruidus illuc
Non expectat as rapiens in bella cohortes.
Ac velut insano torrens per plana volutus
Vortice, cuncta trahit, vertit, voluitque ruitque:
Sic ille effusum impatiens tardarier agmen,

P. Arces,

Cap. 28.

1 Væ coronæ super-
biae, ebris Ephraim,
& flori decidenti glo-
riæ exultationis eius:
qui erant in vertice
vallis pinguissemque er-
rantes à vino.

2 Ecce validus & for-
tis Domini sicut im-
petus grandinis: tur-
bo confringens sicut
impetus aquarum in-
undantium & emis-
sarum super terram
spaciosam.

*Arces, & vicos, & cinctas mœnibus vrbes
Vno eodẽmque feret sternetque rutque fragore.*

3 Pedibus conculca-
bitur corona superbie
ebriorum Effraim.

4 Et erit flos decidens
gloriæ exultationis e-
ius, qui est super ver-
ticem pinguiũ, quasi
temporaneum ante
maturitatem autum-
ni: quod enim aspe-
xerit videns, vt manu
tenuerit, deuorabit
illud.

5 In die illa erit Do-
minus exercituum
corona gloriæ: & ser-
tum exultationis resi-
duo populi sui:

6 & spiritus iudicij
sedenti super iudiciũ,
& fortitudo reuertẽ-
tibus de bello ad por-
tam.

7 Verũ hi quoque
præ vino nescierunt,
& præ ebrietate erra-
uerunt. Sacerdos &
propheta nescierunt
præ ebrietate, absor-
pti sunt à vino, erra-
uerunt in ebrietate,
nescierunt videntem,
ignorauerunt iudiciũ.

8 Omnes enim men-
sæ repletæ sunt vomitu
sordiumque, ita vt
non esset vltra locus.

3 *Illam autem, illam tui capitis decus, illam superbam
Frontis honos, gemmis fulgens, aurõque tiara,
Calonum pedibus calcabitur, & tua celo
Aemula maestas vt flos contusus aratro
Corruet, haud vnquam caput erectura sepultum.
Et quidquid pingui fundet tua copia cornu,
Far, oleum, vinum, Samaritanag, beatas
Vallis opes, celeri consumet prodigus vsu
Miles, tam facile quam præmatura viator
Poma vorat sitiens, oblata ex arbore raptã.*

5 *Hæc te fata manent temulento perditæ luxu
Effraida, sed us qui te fugitiue relicto
Serue, datum à Domino regem coluere fideles,
Ipse Deus sertum dabit, insignemque coronam,
Gloria & immortalis lætitiæ intertextam:*

6 *At regi quem præfecit, solioque sedere
Purpureo voluit, genus alto à sanguine regum,
Iudicium mentemque dabit, qua temperet æquum
Iusque suis leni mixtum moderamine reddat,
Militibus verò fortes in prælia dextras,
Felicisque domum reditus fusi sã fugatisque
Hostibus in patria solennes vrbe triumphos.*

7 *Dira sed hos etiam (strens dicere cogor amici)
Incessit leges temerare libido paternas,
Quippe expugnatam prorumpens mentis in arcem,
Molle merum mutauit eos, animis que furorem
Indidit, vt legum, monitorum, & fœderis ictri
Immemores, vero virtutis calle relicto,
Turpiter auersos agerent per denia currus.*

8 *Quid, quod & hæc eadem pestis peruasit ad ipsos
Fœda sacerdotes, vatesque afflavit anhelos?
Hos quoque spumantes patere (ne dira per omnem
Non fluerent populum tetri contagia morbi)
Vinag, sumpta cadis ingentibus incantarunt,
Euersoque statu mentis, victo que cerebro
Induxere Dei scelerata obliuia summi:
Nec verò ista sitis poscit sibi pocula feruens,
Sed furor indomitus, brutis que ignota voluptas:*

9 *Namque bibunt veluti iurati perdere vina,
Aut fundunt potius (pudet ista referre) quod ipse
Mox stomachus vomitu mensas fœdante reiecit.*

Hieroboamũ
intellige ser-
uum Salomo-
nis. Regum 3.
cap. 12.
Pax plebi, &
securitas.

Spiritus iu-
dicij, regi pio
qualis erat
Hefechias, de
quo hic ser-
mo est.

Inuehitur in
clerum vino-
sum & ebrio-
sum.

Idg

*Idq; semel, bis, terque: videt ne ut nulla per urbem
Non madeat fædo perfusa liquamine mensa?
Tam dulce est præsens, & quo haud præsentius ullum,
Instillare per os vel eo renuente venenum.*

*9 I nunc, & vino madidis quid pagina narret
Sacra cane, & dia monitus ediffere legis;
Quis dociles animos, quis amicas arriget aures?
Quis sanctos discet plena inter pocula mores?
Vino animi torpent, vino exsurdantur & aures:
Quos igitur, nisi iam depulsos lacte, docebis?
Quos nisi perteneros, & adhuc genitricis amico
Reptantes gremio? ¹⁰ nam cætera turba docenti
Obstrepet, & quis hic est (dicent) cui semper in ore
Nescio quod, manda, manda, rursumque remanda,
Expecta, expecta, modicum isthic, & modicum illic,
Multiæque vel fungis ridenda? quid? hiccine semper
Nugator nostras obtundet talibus aures?*

*11 Hæc illi. Deus interea mollire feroces
Dulcibus alloquius solitus, blandoque popysmo,
12 Qualia sunt, Age, mi popule, hoc unumq; roganti
Da mihi, gratus eris, si fratrem foueris agrum,
Defessumque cibo, tepidæque refeceris vnda.*

*13 Hus commotus, & os populi parere negantis
Durum execratus, iustæque accensus ab ira,
Mente stilum versa vertet, populumque rebellem
Iam grauiore sono, dictis que incesset amaris:
Scurrilisque sales, dictæque importuna
Vertet in auctores: illi confusa gerentes
Ora notante metu (nam conscius horror oberrans
Pectora turbabit) resupini in terga ferentur,
Captique & laqueis nexi attritique peribunt.*

*14 Quare ad verba Dei non illudenda tonantis
O irrisores, Solymæ qui ciuibus vrbis
Ius legesque datis, mentes aduertite vestras.
15 Dicere (quæ vestra est insania) sepe soletis
O miseri: Quid tu nobis tua somnia vates
Mendax obrudis? quam mortem aut tartara fingis?
Si potes, his pueros laruis vetulasque moueto,
Nos dudum cum tartareo transegimus orco;
Si nescis, mortemque datis pacauimus arrbis,
Hostis eat, (cuius nobis per sepe cohortes
Tollis in immensum, viræque & robora falsis
Augendo enumeras) & mundet milite campos:*

9 Quæ docebit scientiam? & quem intelligere faciet auditum? Abiactatos à lacte, a uullos ab vberibus.

10 Quia manda remanda, manda remanda, expecta remanda, expecta remanda, expecta remanda, modicum ibi, modicum ibi.

11 In loquela enim labij & lingua altera loquetur ad populum istum.

12 Cui dixit: Hæc est requies mea, reficite lassum, & hoc est meum refrigerium: & noluerunt audire.

13 Et erit eis verbum Domini, Manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi. Ut vadant & cadant retrorsum & conterantur & illaqueentur & capiantur.

14 Propter hoc audite verbum Domini, viri illusores, qui dominamini super populum meum qui est in Hierusalem.

15 Dixistis enim: Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno pactum fecimus: flagellum inundans cum pertransierit non veniet super nos, quia posuimus mendacium semper nostram, & mendacium protecti sumus.

Accipienda sunt hæc præteritè, veluti cum qui ridet aliquid, sermonem eius imitantur.

Hæc loci, in loquela, &c. aliter interpretatur Arias Montanus, & sic legit: In balbutientibus labijs, & lingua altera, quæ diceret: Videbitur eis loqui balbutientibus labijs, & lingua peregrina ignotaque: ad eum alienus erit à Deo populus iste. In magistratum verbi Dei contemtorum.

*Continuò hanc nostra auertemus ab vrbe procellam,
Præsidio diuûm, quibus has libamus ad aras,
Tû-ne os impurum mendaces dixeris illos?*

16 Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego mittâ in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum. Qui crediderit, non festinet.

*16 Hæc vos vrbe palàm tota iactatis, at ille
Qui mare, qui terras, qui calum numine torquet,
Non vestra ad dignas reuocabit crimina pœnas,
Sed quid se dignum reputans, quid nomine patris
Naturâq; boni, tali vos voce monebit:*

*Quandoquidem, ô miseri, vobis oracula sordent,
Nec vestras terrent exempla tot edita mentes,
Iámque nihil multis profecimus hætenus annis,
Frustra moliti super ardua culta Sionis
Manjuram nobis per sæcula condere sedem:
Ecce ego præclara molis fundator & auctor
Iam populis lapidem transmittam ritè politum,
Insignem, solidum, stabilem, teretèmq; nec vlla
Parte sui scabrum, sed ferro acieque probatum:
Hic operis columen fundamentumque basisq;
Regifici, totum structuræ corpus, vtramque
Maceriem amplexus, vinculis coniunget ahenis,
Qua vis nulla noti, vis cui nulla resoluet.*

17 Et ponam in pondere iudicium, & iustitiam in mensura: & subuertet grando spem mendacij & protectionem aquæ inundabunt.

*17 Quòd si fortè suos euentus fata morentur,
Nec promissa statim dilato tempore soluat
Debitor, idcirco nomen periisse putabis:
Crede magis, mediòque fidem ne desere cursu.
Ille bonæ fidei est, & se dissoluere diues,
Iúsque pari pollens aquaq; appendere libra:
Non te isto posuisse loco rem spemque pigebit.*

18 Et delebitur fœdus vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit. Flagellum inundâs cum transierit, erit ei in conculcationem.

*At vos fallaci fidos vanòque deorum
Præsidio, quàm sit inultus, quàm pondere certo
Mensurâque Deus pœnas & præmia ponat,
Tum demum, cùm spes attriuerit horrida vestras
Grando, ruetque rapax turbo fatalata, scietis.*

19 Quodcumque pertrâsierit, tollet vos: quoniam mane diluculo pertrâsibit in die & nocte: & tantummodo sola vexatio dabit intellectum auditui.

*18 Nil pactum cum morte initum, nihil ieta tyranno
Fœdera cum Stygio, pacatâque tartara vobis
Profuerint, vestros hæc omnia miles inundans
Deuastansque lares, inducet & irrita reddet.
Ah miseri, frustra vestra speratis ab vrbe
Præsidio diuûm hanc depellere posse procellam.
Illa diem vestros noctemque vagata per agros
Nil reliqui faciet, 19 tollet rapietque feretque
Omnia vòsque simul: tum demum haud vana fuisse,
Serò licet, rerum euentus hæc fata docebit.*

Lapis hic Christus est, fundamentum Ecclesie, præter quod nemo potest aliud ponere, Paulus Corinth. ep. 1. cap. 3.

Per repetitionem eorum quæ ipsi de se confidenter iactauerant, confutat eos.

Debue-

20 *Debueras pactis gens o periura manere,
Nec prostante palam mæchos admittere lecto:
Arctior est thalami genialis sponda, duorum
Sponda capax tantum, neque stragula facta duobus
Tres operire queunt, castus ignotus adulter
Inuisusque thoris: tu verò impura pudicas
Connubij magno violaſti crimine leges.*

Regū 2. cap. 5.

Iofue cap. 10.

21 *Non impunè ferēs: nam quantus ſauit olim
Quando Palaſthinos Perecimo in monte cecidit
Rex ſuperum, & fuſo fluxerunt ſanguine riui,
Quantus erat, cum ſole citos cohibere iugales
Labentemque diem iuſſo retinere, cohortes
Fudit Amorrheas, & pallida corpora regum
Suſſixit crucibus celſas Gabaonis ad arces,
Tantus erit tamque ille graues ardeſcet in iras.
Inuitus licet, vt naturam præter, & illud
Clemens ingenium, & ſolitum miſereſcere ſemper,
Carnificis vultum formamque habitumque cruenti
Induat, immitemque in vos exerceat iram,
Iam non ipſe, ſed aut alius (ſi dicere fas eſt)
Aut certè veſtris mutatus moribus: 22 ergo
Parcite iam irritare Deum, ne durior artus
Et magis arctæ liget veſtros religetque catena.
Nam mihi tamdudum vellens pater optimus aurem,
Ne lateri vellem ne voci parcere iuſſit,
Sed longè latèque tuas Iudæa per vrbes
Clamarem, ingeminans hæc fata inſtare, nec ullis
Aut precibus poſſe, aut votis, aut munere ſecti.*

23 *Vtq; Deum mundi auctorem, rerumque parentem
Nil temerè, nil confuſè, nil denique caſu
Fortuitoque agere, certa ſed lege modoque
Ordinèque appoſito moderari humana ſciatis,
Et tandem illius de maiestate ſuprema,
Conſilioque queri, aut magno dubitare periculo
Abſiſtatis: age hæc animis aduertite veſtris,
Et faciles monitis adhibere ſalubribus aures.*

24 *Noſtis, & hoc longus tamdudum comprobat uſus,
Vere nouo agricolam putres proſcindere glebas,
Quas poſtquam raſtris fractas, & crate ſubactas
Vimineæ, tandem matura excoxerit æſtas,
Tum demum iactò, ſed non ſine lege modoque
Semine, ritè prius ſeruato temporis aſtro,
Ingenioque ſoli, ſpem anni committere ſæclis.*

Aptiſſima ſi-
milicudo ab
agriculturæ
ratione & di-
ſciplina de-
ſumpta.

20 Coangultatum eſt enim ſtratum, ita vt alter decidat, & palliū breue vtrumque operire non poteſt.

21 Sicut enim in monte diuiſionum ſtabit Dominus: ſic in valle quæ eſt in Gabaon iraceſcet, vt faciat opus ſuum: alienum eſt opus eius: vt operetur opus ſuum. Peregri- nū eſt opus eius ab eo.

22 Et nunc nolite illudere, ne fortè conſtringantur vincula veſtra. Cōſummationem enim & abbreviationem auctui à Domino Deo exercituum ſuper vniuerſam terram.

23 Auribus percipite & audite vocem meā, attendite & audite eloquium meum.

24 Nunquid tota die arabit arans vt ſerat, proſcinder & ſarriet humum ſuam?

25 Nonne cum adae-
quauerit faciem eius,
feret gith, & cumini
sparget, & ponet tici-
cum per ordinem, &
ordeum & milium &
viciã in finibus suis?

26 Et audiet illum in
iudicio, Deus suis
docebit illum.

27 Non enim in fer-
ris triturbabitur gith,
nec rota plaustrum su-
per cuminum circui-
bit, sed in virga excu-
tietur Gith, & cumi-
num in baculo.

28 Panis autem com-
minuetur.

25 Nec verò ille sui prorsus oblitus & artis,
Indiscreta solo mandabit semina cuique,
Sed quid quaque ferat tellus, quid quaque recuset,
Ex habitu explorans cultuque situque locorum,
Hic segetes, illic melius melanthia ponit,
Aptior hac milio, pallentibus illa cuminis,
Hac tenuem viciam tellus, illa ordea poscit,
26 Scilicet ex alto curas miseratus agrestes,
Agricola pater ipse pio, pater ipse colendi
Monstrabit statuétque vias, artemq; docebit,
Legitimè quid quoque loco, quo tempore fiat.

27 Ast ubi matura iam rumpent horrea messes,
Et felix votis responderit annus auaris,
Trituramque seges poscet, non ille cuminum,
Non loculis inclusa suis melanthia plastro
Exeret, aut trabea soleis.ve extundet equinis:
Sed tenerum baculo excutiet virgã.ve legumen.
At verò validas segetes, robustaque farras,
Tribula dentatis premet orbibus, aut rota preceps
28 Eliciet panem. mox grana datura suãuem:

Haud aliter, Deus humani fortissimus arui
Cultor, depressis qui mille inuertit aratris
Camposque collisq; & amantes humida valles,
Nunc hos nunc illos variis colit artibus agros,
Exercetque modis, nec eodem semper in actu est
Semper arans, semper.ve serens, sed pronidus, alto
Consilio, cuius ratio sibi constat ab æni
Principio, nullis hominum, nullisque deorum
Nota, minus latum, segnemque vligine campum
Alternis patitur cessare aut semina mutans,
(Mutatis etenim requiescunt fœtibus arua)
Si non quam vellet, aliquam tamen ille quotannis
Vel rure ex sterili producit ad horrea messem.
At quod pingue solum est, ne noxia frugibus herba
Luxuriet, tenerasque procax euincat aristas,
Non semel exercet ferro, sed terque quaterque
Nunc recto, nunc obliquo perrumpit aratro:
Ne.ve grauis nondum maturo semine culmus
Procumbat, pecore immisso depascere duris
Surgentem nimium permittit dentibus herbam.

Nec minor est illi ratio, nec segnior artis
Cura suæ, tum cum fruges aequata terendas,
Seu trahis, seu sit baculis opus, area poscit:

Parcis

Parcit enim teneris ferrata inducere plaustra,
 Ne factus siliquaq; simul quassentur inanes.
 Quae verò robusta magis, mensisq; deorum
 Ferrae dabant olim ambrosiam, panesque beatos,
 Ut paleis purgata suis, & pura nec vlla,
 Aut filice, aut lolio mixto vitata recondet,
 Tribulâque trabeaq; terent & stridula plaustra,
 Sorditiæque omni emundabit mystica vannus.

At non aternos præceps vertigo per annos
 Voluet agêque rotam, nec erit tritura perennis,
 Aduenient quandoque bona bona tempora messi,
 Cum post immites hyemes, tristêsque pruinas,
 Aestûsque pluuiâsque, astri secunda maligni,
 Et tempestatum, septo claudetur herili,
 Grâtâque speratos reddet cum sænore fructus.
 Ipse autem paleas iratus verret inanes
 Cultor, & infelix lolium crepitanibus vret
 Ignibus: exemplo hoc (si rectè attendimus) vno,
 Quid velit & possit magnus Deus Israël, is,
 Testatum satis atque super planumque relinquens.

Cap. 29.
 Reg. 2. cap. 5.
 & Paralip. 1.
 cap. 11.
 Ariel hebraeis
 sonat leonem
 Dei, & sæpe
 altare.

Tu quoque Iessea non vltima laurea dextra,
 Vrbs ô magnanimo quondam expugnata Dauidi,
 Quae tantum reliquas excellis viribus vrbes,
 Quantum Getulo cedunt armenta leoni.
 Experire breui violentam vindicis iram,
 Cum tua post aliquot brumas euersa dolebis:
 Sacra, & solennes bello euanescere ritus.
 Namque ego te (nec longa mora est, sententia sic stat)
 Hostili vallo, densâque indagine cingam.
 Tu verò flens atque gemens, respersa tuorum
 Sanguine, votiuam mihi te præbebis, ut aram
 Stagnantem, non cade bouum, sed cade virorum.
 Interea triplici in gyrum circumdata vallo
 Continuis clausa aggeribus, multâque virum-vi
 Arête obfessa, caput pones deiecta superbum,
 Sicque metus fauces obstringet, ut edere vocem
 Vix tenuem possis, similemque loquentis ab antra
 Pythonis, tellure canit dum carmen operta,
 Ambiguum, sortêsque mago demurmurat ore:
 Qui numerare tuos hostes volet, equoris idem
 Discet Erythraeum quot turbent littus arene,
 Aut quando flaus vehementior incubat ignis,
 Quot scintillantes volitent per inane fauilla,

Verum non in per-
 petuum triturans tri-
 turabit illum, neque
 vexabit eum rota plau-
 stri, neque vngulis
 comminuet eum.

29 Et hoc à Domino
 Deo exercituum exi-
 tit, ut mirabile face-
 ret consilium, & ma-
 gnificaret iustitiam.

Cap. 29.

1. Væ Ariel, Ariel ci-
 uitas quam expugna-
 uit David: additus
 est annus ad annum,
 & solennitates euo-
 luta sunt.

2. Et circumvallabo
 Ariel, & erit tristis ac
 moerens, & erit mihi
 quasi Ariel.

3. Et circumdabo quasi
 sphaeram in circuitu
 tuo, & faciam contra
 te aggerem, & muni-
 menta ponam in ob-
 fidionem tuam.

4. Humiliaberis, de
 terra loqueris, & de
 humo audietur elo-
 quium tuum: & erit
 quasi pythonis de ter-
 ra vox tua, & de hu-
 mo eloquium tuum,
 mussitabit.

5. Et erit sicut puluis
 tenuis multitudo vē-
 tilantium te, & sicut
 fauilla pertransiens
 multitudo eorum qui
 cōtra te præualuerūt,
 eritque repente con-
 festum.

Et